אורות — האידיאה האלהית והאידיאה הלאומית באדם

סגנון החיים וסגנון המחשבה של האדם, הכוללים את כל מהותו, מתבלטים הם במלא תכנם ברעיון החברה וברעיון הרוחני, שהם הנם האוצרות של הצורה הלאומית והאמונית אשר לצבורים האנושיים, כשהסגנונים האלה מתבררים ביותר, וקויהם הרשמיים נגמרים ברוח האמנות אשר להיסתוריה, אז אנו מוצאים את שתי האידיאות האנושיות היסודיות, ההולכות וחוזרות בכל מסבות החיים, הפרטיים והחברתיים, הרוחניים והמעשיים האידיאה הלאומית והאידיאה האלהית הראשונה בתור סגנון החיים הסדרניים של החברה והאחרונה בתור סגנון המחשבה של הרעיון הרוחני. ואם נבא לדיק יותר ולהגביל התחומים, ע"פ הדרך היותר רגילה בהיותם עומדים במערכה מקבלת, נאמר: הרגש הלאומי והדעה האלהית, שלפעמים, בחליפת המצבים האפשרית, נמצאם גם תחתונים למעלה ועליונים למטה בתור דעה לאומית ורגש אלהי. המעלות והמורדות הפרטיות, הדרושות לחליפת המצבים הזאת, הנן גם הן סבות נכונות, ולפעמים גם תולדות נאמנות לזרמי חיים כבירים, במציאות ובפעולה, שראשיתם נכרת ביחוד בחיי החברה הכוללת והשפעתם הולכת ושופעת עד למעמקי חיי היחיד היותר פנימיים.

ההכנה לרעיון האלהי נמצאת היא באיזה אופן גלוי או נסתר, ישר או מעוות, בכל הלבבות של האנושיות, לכל פלגותיה, משפחותיה וגוייה. היא מחוללת דתות, ורגשי אמונה שונים, סדרים ונמוסים, המסבבים גם הם המון מעשים כבירים בכח איתן בחיי גוי ואדם, בסדרי החברה ובמהלכי הפוליטיקה, רוקמים ואורגים בסתר ובגלוי עלילות נוראות לאין חקר ברוח האדם ובמהות תארי חייו. אלה הם שלבי התנועה לצד ההשתלמות של הרעיון האלהי והתבררותו ומעוף ההתנשאות אל החיים המלאים, בלשד מקוריותם, בהוה ובנצח.

בלכתה, ממעלה למטה וממטה למעלה, חוללה הכנה זו מכונות לאומיות שונות, מכוונות למצבה, בכל קבוץ אנושי ובכל מצב גיאוגרפי לפי ערכם. היא מצאה תמיד אי אלה מכשירים חמריים, שכבר הספיקו לכונן איזה חומר רפה לפחות לתכסיס עממי, ועל ידי השפעתה העליונה נופחה נשמת חיים באותו הגולם. החפץ, המרץ, האמנות, הדמיון והשכל, צרכי החיים וכל נטיות הרוח בכלל התלכדו יחד ויהיו לרוח וגויה. ויקומו לנו קבוצים חברתיים ולאומיים, שכשאנו מסתכלים בהם בעין פקוחה הננו רואים את כל הסבות החזקות ההולכות ומשפיעות על סדרי הויתם וחייהם שהן כולן נמזגות ונבללות מההכשר הפנימי של מזוג הרעיון האלהי עם הנטיה הקבוצית שבצורה הלאומית. אמנם אחרי שירדה האחרונה לרשת ארץ התרחבה והתאמצה, ותקנה לה הויה שלמה וחטיבה מיוחדת, ולפעמים גם תנסה כחה להנתק משרש חבורה היסודי, מתכן הרעיון האלהי. אבל אין ביד ההיסתוריה האנושית להראות, שנסיון זה מצליח לצאת לפעל, ורואים אנו שהתכונה העליונה האלהית שבאדם, אפילו בהיותה בתכלית שפלותה ובצורת נקודה היותר זעירה וכהה

שגם אז היא רק "מתעלפת, מתבטלת ולא מתה וגועה", היא נותנת את העצמה היותר פנימית לכל דחיפות החיים.

ויש אשר החיים המעשיים כבר ישתכללו בהויתם, התכונות החברתיות, המוסריות והחמריות, כלן התקשרו בקשר אמיץ ומסודר, והאורה האלהית, המושקפת אל מקום מעמד החברה, כהה היא שמה בעצם רחוקה, עד אשר אך מחשכים ומהומות תמצא החברה המתוקנת, בכלי מכשיריה הרחבים ובצרכיה התרבותיים הרבים, אם לאור כהה זה תחפוץ ללכת בארחות חייה. אז תסוב הלאומיות אחורנית ותרצה להתבצר ברעיונה המיוחד, ולא תאבה לפנות עוד אל מקור הויתה היסודית, שהוא הרעיון האלהי. אבל כאן תפגש הראשונה במעמד הזקנה והחולשה הכח המיכני ישמש עוד איזה משך זמן לדחוף את המכונה הקבוצית, אבל לשד החיים ילך ורפה, הלך וחסר. באבוד העליה הרוחנית את ערכה, יאבד ממילא הכלל את צביונו. צרכי היחיד ותביעותיו הפרטיות ישאו ראש יותר מהערך ההרמוני וגבולם ילך הלך והתרחב, עד כדי שרירות לב ועמה יאוש ובחילה בחיים ובמציאות, ותהפוכות בכל הסדר הרעיוני, "אין אמת ואין חסד ואין דעת אלהים בארץ". האידיאה הלאומית הכללית תשפיל שבת ולא תוכל עוד לחיות בכל עז חסנה, צבא מרומה כשלו וכסא ממלכתה יתנודד. "נוע תנוע ארץ כשכור והתנודדה כמלונה, וכבד עליה פשעה ונפלה ולא תוסיף קום. והיה ביום ההוא יפקד ד' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה".

החברה הלאומית כשבאה במשעול צר זה, שנדמה לה שהיא מוכרחת להנזר ממקור ראשית צמיחת חייה, תחל לחוש את מכאוביה בזמן קרוב. החמריות תמצא לה אז, לחברה הנחנקת תחת סבל משא החיים מחוסרי המטרה, הטעם והתוכן, להחיש לה רפאות תעלה על ידי שיטותיה השונות, שיטות של מהומה, המיוסדות על בסיסים רעועים של רכוש כלה וחיי כלכול נמוכים, חסרי און והוד, גרויים חמריים של תאות חיים גסים ההולכים ומתנולים, שאין בהם נחת וחמדת לב טהור, כל אלה יחגרו שארית כחם לפרנס את הלב ואת המח, מרכזי החיים של היחידים, בהתאמצות להקים מן השברים הללו איזה מוסד טכני גם לחיי חברה ואנושיות. אבל לשוא, מאומה לא תשאנה בעמלן. המות השחור, הדומם והקר, לא יוכל להחיות. רק ממקור החיים יכולים חיים להיות מפכים ונובעים. "הוי, אמר לעץ הקיצה! עורי! לאבן דומם. הוא יורה? הנה הוא תפוש זהב וכסף וכל רוח אין בקרבו!".